

ÖMER SEYFETTİN'DE MİLLİYETÇİLİK VE SOSYAL DARWİNİZM

Nationalism and Social Darwinism in the writings of Ömer Seyfettin

Dr. Bengücan FINDIK

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ağrı/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2682-9955>

ÖZET

Bir son dönem Osmanlı asker-aydını olan Ömer Seyfettin Balkan komitacılarını yakından izleme fırsatı bulmuş ve benimsedikleri Sosyal Darwinist fikirlerden etkilenmiştir. Ömer Seyfettin Türk milliyetçiliğini Sosyal Darwinist düşüncelerle sentezlerken milli kin konusunu araçsal olarak kullanmış; şiddeti ve kırıncılığı milli kinin bir gereği olarak okuyucularına neşretmiştir. Ömer Seyfettin; Gökalp'in ve sonraki yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin benimseyeceği sivil milliyetçilik çizgisinden sapmakla beraber; Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde milliyetçi edebiyatın saygın bir aydını olarak anılmaya devam edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Social Darwinism, Ömer Seyfettin

ABSTRACT

Ömer Seyfettin, a late Ottoman military-intellectual, had the opportunity to closely follow the Balkan committee members and was influenced by the Social Darwinist ideas they adopted. Ömer Seyfettin used the subject of national hatred instrumentally while synthesizing Turkish nationalism with Social Darwinist ideas; He published violence and cruelty to his readers as a necessity of national hatred. Ömer Seyfettin; Although it deviates from the line of civil nationalism that Gökalp and the Republic of Turkey would adopt in the following years; He continued to be remembered as a respected intellectual of nationalist literature in the pre-republican and post-republican period.

Key Words: Nationalism, Social Darwinism, Ömer Seyfettin

1. GİRİŞ

Gerek sosyal bilimler yazınında gerekse de gündelik konuşmalarda sıkça sözü geçen Sosyal Darwinizm'den anlaşılan ilk şey doğal seçim kuramının toplumlar için de geçerli olduğu inancıdır. Rekabetin insan deneyimlerinin kaçınılmaz ve hatta arzu edilen bir özelliği olduğuna dair görüş belki de insanlığın tarihi kadar eskidir ancak 19. yüzyılın sonları itibarıyla bu görüşler Darwin'in çalışmaları ve pozitif bilimlerle ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Darwin'in etkisi biyolojiyi aşarak sosyal ve kültürel tartışmalara doğru genişlemiş ve bu durum, dolaylı olarak insanlar arasındaki eşitsiz ve rekabete dayanan ilişkiye bilimsel bir dayanak oluşturmuştur (Jones, 1981: 242).

1880'li yılların Avrupa'sında Sosyal Darwinizm 'laissez faire' ve sınırsız rekabet gibi katı liberalizm savunucularına yönlendirilmiş bir yakıştırma idi ancak sonraki dönemlerde ırk ilişkileri ve öjeni gibi konularda ortaya atılan bir argüman haline gelmiştir (Bannister, 1979: 10). 1900'lü yıllara gelindiğinde Sosyal Darwinizm özellikle Almanya'da çok popülerleşmiş ve militarizm, milliyetçilik, emperyalizm ile ırkların eşitsizliği gibi yaklaşımları destekleyen bir görünüme bürünmüştür (Weikart, 1993: 480). Osmanlı asker-aydınları üzerindeki Alman etkisinin de desteğiyle Sosyal Darwinist fikirlerin Osmanlı'ya sirayet etmesi kısa sayılabilecek bir sürede olmuştur.

Hanioglu'na göre; İttihat ve Terakki'nin ilk üyelerinin çoğunun düşüncesi, Jön Türklerin gerçeği anlamak için bir araç olarak gördükleri Sosyal Darwinizm'den derin izler taşımaktaydı. Öyle ki birbirine zıt iki kampın lideri konumundaki Ahmet Rıza ve Prens Sabahattin bile Sosyal Darwinizm konusunda benzer fikirlere sahiplerdi. Ahmet Rıza dilin evrimini Darwinist bir yaklaşımla açıklamış, Prens Sabahattin ise

evrim kuramının sosyal bilimlerle de ilgili olduğunu ve en başarılı olanların hayatta kalabileceğini iddia etmiştir. Sabahattin'in bir başka iddiası ise Jön Türklerin yapması gereken ilk şeyin doğa kanunlarını anlaması ve bunları sosyal meselelere uygulaması gerekliliğidir (Hanioglu, 1995: 22).

Hayatta kalmanın mücadeleye bağlı olduğu düşüncesi, II. Meşrutiyet ile genel kabul görmeye başlamış ve neredeyse bütün fikir akımlarının temsilcileri tarafından benimsenen bir olgu bir olgu haline gelmiştir (Ünder, 2008). Devletin 1877-78 yıllarındaki Ruslar ile olan savaştan itibaren yaşadığı sürekli toprak kayıpları ve sonrasında alınan ağır Balkan yenilgisi; Osmanlı aydınına ve bilhassa Türk milliyetçilerine hayatta kalmanın yegane koşulunun güçlü olmak ve rakipleri yok etmek olduğu fikrini aşlamıştır. Ömer Seyfettin gibi asker-aydınları en derinden etkileyen şeylerden biri ise Balkan komitacılarının zalimliği, acımasızlığı ve bu yöntemleri kullanarak başarıya ulaşabilmeleri olmuştur. Ömer Seyfettin'in Sosyal Darwinizm anlayışını, komitacılardan öğrendiği *milli kin* şekillendirmiştir. Milli kin dolayımında kurgulanan bir Sosyal Darwinizm; Alman örneğinde olduğu gibi etnik milliyetçiliklerin pek çoğunda görülebilecek bir olgudur ve Türkiye örneğindeki gibi milliyetçi uyanışın geciktiğine dair telaşlı düşüncelere de eşlik etmektedir. Ömer Seyfettin'in düşünsel dünyasında ise söz konusu Sosyal Darwinizm'in en büyük tezahürü şiddettir ve hem şiddete maruz kalmanın karşılığı olarak hem de hayatta kalabilmenin koşulu olarak meşrulaştırılmaktadır (Bora; 2016: 211).

***

Ömer Seyfettin'i Sosyal Darwinist bir Osmanlı asker-aydını olarak tanımlamamızı sağlayan bazı dönüm noktaları vardır. Bunlardan ilki 1903'te -henüz 19 yaşındayken- ilk görevinde Bulgar isyanının bastırılması amacıyla Makedonya'ya gönderilmesi ve 1909-1911 yılları arasında Balkanların sınır bölgelerinde çetecilerin takibiyle görevlendirilmesidir (Mert, 2004: 13). 1911 yılı itibariyle ordudan istifa ederek geçimini yazarlıkla sağlamaya başlayan Ömer Seyfettin; Balkan Savaşları nedeniyle orduya geri çağırılmış ve 1913 yılında 10 ay boyunca Yunan ordusunun esiri olarak yaşamak zorunda kalmıştır (Polat, 2015: 18). Esaretin ardından ise tekrar ordudan istifa ederek Gökalp'in kadrosunun bir parçası olarak yazarlık hayatına dönmüştür.

Balkan Savaşlarının dramatik bir yenilgiyle sonuçlanması, Sosyal Darwinist söylemlerin yoğunluğunu arttırmış; 'ezmeyen ezilir', 'güçlü olmazsak yok oluruz' şeklindeki düşünceler çok güçlü ideolojik söylemler haline gelmiştir. Bu dönemde yükselişe geçen başka bir akım da militarizmdir. Askeri güç etrafında tutkulu bir mitos başlamış, İttihat ve Terakki Partisi içinde askeri komita güçlenmiş ve savaşların artık ordular arasında değil, milletler arasında olacağı vurgulanmaya başlanmıştır.

19. yüzyılda dil, edebiyat ve tarih alanındaki çalışmalarla şekillenmeye başlayan Türkçülüğün Türk milliyetçiliği haline gelmesi İttihat ve Terakki eliyle olmuştur. İttihat ve Terakki, milliyetçilik fikirlerine ilk zamanlarda mesafeli durmuştur. Ne var ki Tragblusgarb Savaşı ile Osmanlı için felaket günlerinin başlaması, ardından çıkan Balkan Savaşıyla Rumeli'nin hemen hemen tümünden elden çıkması, elden çıkmayan Edirne gibi toprakların da kaybedilme tehlikesi, Osmanlılık ideolojisinin iflası anlamına gelmiş ve Türk milliyetçiliğinin açığa çıkması önündeki en önemli engel ortadan kalkmıştır (Akşin, 2014: 87). İttihat ve Terakki kadroları içinde bu olaylardan sonra, Türklük bilincinin bir savunma silahı olarak yayılması gerektiği düşüncesi yerleşmiştir.

Hürriyetin ilanından sonra Balkan milletleri umulduğu şekilde Osmanlılaşmamış, milliyetçi hareketlerine devam etmişlerdir. Oysa zamanın Osmanlı aydınları büyük bir iyimserlik içinde Osmanlılık fikrinin, imparatorluğu dağılmaktan kurtaracağını düşünüyorlardı. Balkanların Türk milliyetçiliğinin oluşumundaki bir başka etkisi ise, Balkan tecrübesine veya Osmanlıcılığın Balkanlarda gördüğü ihanete bir tepki olarak gelişmesidir (Bora, 2013: 212). Balkan kökenli veya Balkanlar'da savaşan askerlerin, bu büyük yenilginin etkisiyle içine girdikleri var olma kaygısıyla beraber, Balkanlar'daki milliyetçi hareketlerin ve millet inşa etme pratiklerinin öğrenilmesi ise diğer bir etki olarak Türk milliyetçiliğini şekillendirmiştir (Bora, 2012: 20).

Ömer Seyfettin tam da bu dönemin aydınıdır. Balkan milliyetçiliklerini onlarla mücadele ederken tanıyan, Balkan Savaşları sonrası bir seneye yakın Yunan askerleri elinde esir hayatı yaşamış bir Osmanlı subayıydı kendisi. Yazarlığında da askerliğin vermiş olduğu kıyıcılığı ve şiddeti görmemiz bundan dolayıdır. Yazılarındaki intikam isteği ve kahramanlık vurgularına eşlik eden kin duygusu da dikkat çekicidir. Milli kin konusunda Ömer Seyfettin yalnız değildir, özellikle Türk Yurdu Dergisinde sistematik bir kin edebiyatı yapılmaktadır. Emin Bülent Serdaroğlu'nun, "Türküm ve düşmanım size, Kalsam da tek kişi" dizeleri milli

kin edebiyatının genel karakteristiğini göstermektedir. Ömer Seyfettin'in öykülerinin çoğunda Batılı, Yunan, Bulgar düşmanlığı varken, bir taraftan da düşman ötekinin milliyetçiliğine imreniş söz konusudur (Teber, 2014: 178).

Balkan milletlerinin milli uyanışının ve bağımsızlık hareketlerinin yoğunlaştığı bir dönemde, Bulgar komitacılarının en çok faaliyette bulunduğu yerlerde görev alan Ömer Seyfettin, onları bu hareketlere iten düşünceleri yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Bulgar ve Makedonyalı komitacıların kendi milli ülkeleri uğruna yaptıkları zalimce uygulamalar, Rumeli'deki diğer asker ve sivil aydınları olduğu gibi Ömer Seyfettin'i de etkisi altına almıştır (Alangu, 2010: 105). Ömer Seyfettin; *var olmak* için millet olma aşamasına ulaşılması gerektiğini ama milliyetçiliği anlamada Türklerin geç kalmış olduğunu düşünüyordu. Ötekinin milliyetçiliğine imrenişi bu yüzdendir. Yunanlıların Balkanlar'daki, özellikle 1905-1914 yıllarındaki yayılcı politikaları ve pratikleri de Ömer Seyfettin gibi pek çok milliyetçi aydını doğrudan etkilemiştir. Farklı etnik guruplara karşı yürütülen baskı, ekonomik boykotaj, terör eylemleri, katliamlar, sürgün ve etnik arındırmalar gibi yöntemler Ömer Seyfettin için doğrudan kopya edilerek uygulanması gereken politikalar haline gelmiştir (Milas, 2008: 195).

Ömer Seyfettin'deki Sosyal Darwinizm'e bakıldığı zaman dikkat çekmeyen ancak göz ardı edilmemesi gereken önemli bir ayrıntı, Seyfettin'in milliyetçilik yaklaşımının etnik ve sivil milliyetçilik arasında belirsiz bir noktada durduğudur. Ömer Seyfettin etnik ve sivil milliyetçiliklere dair bir tartışma içine girmemekle beraber onun Türklük tanımı sivildir¹. Yazdığı bir siyasi metninde yaptığı tanıma göre; Birine Türk demek için derin bir şekilde ırk ve kan araştırması yapılmamalıdır. Bir kişinin Türkçe konuşması, Müslüman olması, Türk terbiye örfünün içinde yaşaması Türklük için yeterlidir (Seyfettin, 2005: 67). Ömer Seyfettin'deki sivil milliyetçi yön aynı zamanda onun Sosyal Darwinizm'inin de sınırını belirleyecek ve onu etnik temizlik, ikinci sınıf insanlar yaratma ya da yurt dışına sürme gibi düşüncelerden bir süre uzak tutacaktır. Gel gelelim ki Arap ve Ermeniler arasında yaygınlaşan ayrılıkçı fikirler ve bu unsurlarla girilen çatışma ortamı Seyfettin'in sivil milliyetçi yönünü törpülemiş, *Primo Türk Çocuğu* isimli hikayesinde sembolik olarak etnik milliyetçi bir tavır takınmıştır.

***

Ömer Seyfettin hikayelerinde genel olarak; Tanzimat ve Meşrutiyet karşıtlığı, Balkan milliyetçiliği ve bu milliyetçiliklerin kötülenmesi, Türklük bilincine sahip olmayan Türklerin eleştirisi gibi konuları işlemiştir. Ömer Seyfettin'in ötekileri, dış ötekiler ve iç ötekiler olarak ayrılabilir. Dış ötekiler; Bulgar, Yunan, Arnavut, Çerkez ve genel olarak Hristiyan Avrupalılardır. İç ötekiler ise; Tanzimat ve Meşrutiyet savunucuları, Avrupalılaştırmış (moda düşkün ve şapka takan) Türklüğünden utanan Türkler ve Masonlardır.

Ezeli dış düşmanların yanına iç düşmanların da katılması Ömer Seyfettin'in katkılarıyla, Milli Edebiyat döneminde başlamıştır. Gelişen Türk milliyetçiliği ile birlikte, Rum, Ermeni, Musevi gibi cemaatler Gayrimüslim kimliklerinden dolayı ideal ötekilere dönüşmüşlerdir. Ömer Seyfettin, hikayelerinde milli kin yazımının en önemli sözcülerinden biri olmuş, genellikle Balkan halklarının hainliği, acımasızlığı ve Türk milleti için tehlikeleri üzerinde durmuş, Bir Ermeni Gencinin Hatıra Defteri adlı romanında Ermenilere yüklenmeyi de ihmal etmemiştir (Türkeş, 2008: 819).

Bomba ve Beyaz Lale; Ömer Seyfettin'inin zihin dünyasındaki Sosyal Darwinizm'i ve bu fikrin taşıyıcısı konumundaki şiddet içerikli milli kini görmemizi sağlayan en kayda değer hikayelerdir. Örneğin *Bomba*'da Bulgar Komitacısı olan Raçof'un kendi soyundan olmasına rağmen, komitacılık faaliyetlerine katılmak yerine Amerika'ya göçmeyi tercih eden Boris'e yaptıkları anlatılmaktadır. Şiddeti okuyucuya neşretme konusunda ustalaştığı açık olan Seyfettin'in bu hikayesinde Bulgar komitacılar Boris'in ailesine türlü kötülükler ve işkenceler yapmakta ve sonrasında da yanında getirdikleri Boris'in kesilmiş kafasını evde bırakıp gitmekteledir (Seyfettin, 2015: 168).

Beyaz Lale'nin konusunu ise kendisini düşmana teslim etmemek için intihar eden bir Türk kızı ve düşmanın inanılmaz vahşiliği oluşturmaktadır. Bu hikayedeki Balkan çetecisinin ismi Radko'dur. Çeteciler vahşi ve sadist katillerdir. Fırınlarda insanları yakarlar, akla gelmeyecek işkencelerle kadınlara tecavüz ederler. İşkence yaptığı kadınlardan birinin "Allah'tan kork" demesi üzerine Radko "Allah benim" diyebilecek kadar zalim ve kötüdür (Seyfettin, 2015: 441). Hikayenin sonlarında Radko, Lale isimli bir

¹ Etnik ve sivil milliyetçilik ayrımı için bkz: Fındık, 2021.

Türk kızını esir alır ve onunla beraber olmak ister, Lale ona direnir, başarısız olacağını anlayınca da kendini pencereden aşağı atarak intihar eder. Vahşi ve sadist Balkan çetecisi karşısında, Lale onuru için ölmeyi göze alabilecek kahraman bir Türk'tür. Ne var ki Radko, Lale'nin cansız bedeni üzerinde de olsa emelini gerçekleştirecektir.

Beyaz Lale'de asıl korkunç olan Radko'nun yaptığı vahşet değil, Radko'nun bunu, bir ulus yaratılması için gerekli görmesidir. Radko, Avrupa milletlerinin yaptığı katliamları örnek gösterir ve insaniyet fikrinin milletler için nasıl bir tehlike olduğunu anlatır. Bir vatan elde edildiği zaman orada yaşayan azınlıkların varlığına izin vermek, onların bir gün güçlenip, çoğalıp, vatan tehlikeye düştüğünde vatani içten hançerlemelerine, intikam almalarına izin vermek demektir (Milas, 1996: 28). Radko üzerinden düşüncesini aktaran Seyfettin'e göre ise Türkler asırlarca evvel yaptıkları hataların cezasını çekmektedirler.

Seyfettin'in Sosyal Darwinist fikirlerini farklı bir bakış açısıyla neşrettiği başka bir hikayesi ise *Tuhaf Bir Zulüm*'dür. Hikayenin esas kahramanı, eski bir Bulgar komitacısı olan mebus ve adliye nazırı Kepazef'tir. Kepazef'in ağzından Ömer Seyfettin Türk milliyetçiliği üzerine bir özeleştiri kaleme almaktadır. Kepazef; Türklerin vatan, millet kavramlarını bilmediğini, tek bildiklerinin ise taassup olduğunu söyler (Seyfettin, 2015: 818). Taassuptan kastedilen dini hassasiyettir, örneğin Türkler serbestçe gezen domuzlar yüzünden bile topraklarını bırakıp gidebilecek bir zihin yapısına sahiptir. Kepazef'in Radko'dan ayrıldığı temel nokta, vahşet ve kıyıcılığı dolaylı yoldan yapmasıdır. Bulgaristan'ın bağımsız olmasından sonra birçok kişinin katliam önerilerini reddetmiştir ve asıl kıyıma uğraması gerekenlerin Rumlar olduğunu düşünmektedir. Bu düşünce tarzı, Balkan toplumlarının birbirlerine karşı da oldukça düşmanca ve yıkıcı duygular beslediğinin göstergesidir. Bulgarlar düşman olarak niteledikleri Türkleri topraklarından uzaklaştırmak için onların en hassas noktaları olan İslami inançlarına saldırmaktadır. Ömer Seyfettin ise bu tarz fikirleri somut kanıtlara dayandırmaya çalışarak Türklerin hem milli duygularını canlandırmaya hem de Bulgar nefretini pekiştirmeye çalışmaktadır (Güneş; 2011: 61).

Piç adlı hikaye, Ömer Seyfettin'in Batı nefreti ve yabancı düşmanlığının hem komik hem de korkunç bir biçimde kristalize olduğunu gösteren çarpıcı bir örnektir (Kurt, 2012: 189). Hikayede anlatıcı, Trablusgarp'a doğru giderken Mısır'da eski bir arkadaşı olan Ahmet Nihat'la karşılaşır. Ahmet Nihat Avrupalı giyinen, şapka takan biridir. Ahmet Nihat Türk ve Müslüman olmadığını söyleyerek anlatıcıyı şaşırır. Anlatıcıya göre bu adam Katolik olabilirdi, ama anası Türk babası Türk olan, damarlarında Türk kanı akan biri milliyetini değiştiremezdi, sadece kendini aldatırdı. Bunun üzerine Ahmet Nihat uzun uzun aslında gerçek babasının bir Fransız olduğunu anlatır. Annesinin bir Fransız doktorla olan ilişkisinden dünyaya geldiğini ve bunu yeni öğrendiğini söyler. "Şimdi anladınız mı Türk olmadığımı?" diye sorunca da cevap nettir, "Anladım, lakin Türk değilmisiniz ki, Piçmişsiniz!". Türklüğe düşman olan Ahmet Nihat bir nefret nesnesine dönüşür; hikayenin esas anlatıcısı aslında Ömer Seyfettin'in kendisidir ve düşüncelerini anlatıcıya söylettirir, "Türklüğünden nefret eden, Türklüğü hakir görüp, bütün varlıklarıyla Avrupalılaşmaya çalışan, uzun tırnaklı, son moda esvaplı, tek gözlüklü züppeler de Piç mi? Hepsinin anneleri Beyoğlu'nda mı hamile kaldı?" (Seyfettin, 2015: 241-247).

Ömer Seyfettin'in Selanik yıllarında İttihat ve Terakki içinde Türk milliyetçiliğini geliştirmeye, yaymaya ve örgütlemeye çalışan bir kadro, güçlü bir yapılanma kurmaya çalışırken Trablusgarp'ın işgali başlamış ve Selanik'te çok ciddi tepkilere neden olmuştur (Alangu, 2010: 166). Ömer Seyfettin bu dönemdeki kendi hislerini ve yakınlarının düşüncelerini derleyerek *Primo Türk Çocuğu* roman taslağına yansıtmıştır. Bu roman taslağı 1912 yılında *Genç Kalemler* de ve 1914 yılında *Türk Sözü*'nde parçalar halinde yayınlanmıştır. Ömer Seyfettin'in bu roman denemesinde; Selanik'teki Avrupalılaşma, Masonluk, milliyet fikirlerinin inkarı, Avrupalı devletlerin Osmanlı'ya yaptığı kötülükler, Balkan milletlerinin hainliği ve milli kin gibi fikirleri görebiliriz.

Bu roman denemesinin başlıca karakterleri mühendis Kenan, eşi Grazia, çocukları Primo ve Primo'nun okul arkadaşı Orhan'dır. Kenan İtalyan Mason Locasına üye bir mühendistir, eşi İtalyan'dır, çocukları Türkçe bilmeyen İtalyan terbiyesiyle büyümüş bir çocuktur, Kenan evlenirken Türk gelenekleriyle yaşayan akrabalarıyla bağlarını koparmıştır ve masonluk kaynaklı insaniyet fikirlerine inanmakta, milliyet fikirlerini inkar etmektedir. Her nasılsa, Trablusgarp Savaşı'nın patlak vermesinden sonra bir iç hesaplaşma içine düşer ve gerçekleri anlamaya başlar. Sürekli insanlığa hizmet ettiğini haykırıp, Afrika'yı kana bulayan Fransızları düşünür. Diğer Avrupalı devletlerle beraber Afrika'nın paylaşılmasını tamamlamışlardır ve sıra Asya'ya gelmiştir, bunun için de Türklerin yok edilmesi gerekmektedir.

Bir asır önce bütün Avrupalılar bir olmuş, Navarin'de Osmanlı donanmasını yakıp Yunanistan'ı yaratmışlardı. Romanya, Mısır, Tunus, Kıbrıs, Doğu Rumeli ve Sudan yağma edilmişti (Seyfettin, 2015: 371), sıra Anadolu'ya da gelecekti. İnsaniyet fikrini savunan masonluk ise bu olanlar karşısında sessizdi. Bu düşünceler içinde Kenan kendi öz eleştirisini de yapar, mensubu olduğu masonlarla beraber, Türklüğü ortadan kaldırmaya çalışanlarla beraber olduğunun bilincine ulaşır. Kenan gibi Avrupa'nın dilini ve kültürünü benimseyenler Türklüğü yok etmeye çalışan ordunun bir parçasıydılar. Kenan Babasının Bursa'daki evindeki kanlı kılıçları hatırlar, toprakların düşman kanıyla alındığını ve bu kadar kolay terk edilmemesi gerektiğini düşünür. Tanzimat dönemi edebiyatında sıkça başvurulan fazla Batılılaşmış karakter burada Kenan'dır. Kenan'ın kendi milli kimliğini bulmasını sağlayan içinde geliştirdiği bu fikirler de aslında, milletin vicdanında oluşması gereken milli bilinçlenme ve milli kinle ilgilidir.

Bu arada Primo da okulda çok güzel ve güçlü bir Türk çocuğu olan Orhan'la arkadaş olmuştur. Babası Türk olduğu için aslında kendisinin de Türk olduğunu öğrenmiş, Orhan'dan Türk tarihinin büyüklüğüne ve şerefine dair pek çok şey öğrenmiş ve kendi içinde milli bir bilinç geliştirmeye başlamıştır. Nihayetinde Grazia'nın babası Kenan ve ailesini İtalya'ya çağırır, Kenan kazandığı milli bilinçle bunu reddeder, eşinin de ismini değiştirmesini, çarşaf giymesini ve Türkçe öğrenip bir kelime bile İtalyanca konuşmamasını ve Türk olmasını ister (Seyfettin, 2015: 388). Grazia da vahşi bir Türk olmayacağını söyleyerek Kenan'ı reddeder. Ayrılık konusundaki sorun Primo'dur ve o da içindeki Türklük bilinciyle "Ben Turko çocuk, ben yok İtalyano" diyerek babasını seçer. Ömer Seyfettin kendi yazdığı özette Primo'nun bu tutumunu Türklük ülküsünün canlı bir kanıtı olarak tanımlar (Seyfettin, 2015: 382).

Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü? 1914'te Türk Sözü'nde yayımlanmıştır. Primo, Türklük bilincini, tarih bilinciyle desteklemiş, ismini de Oğuz olarak değiştirmiştir. Oğuz'un isteği üzerinde evdeki Rum hizmetçi ve aşçıyı işten çıkartmışlar, yerine de ev işlerine yardımcı olacak bir Türk yardımcı bulmuşlardır. Hikayedeki bu ayrıntı Ömer Seyfettin'in dışlayıcı ve etnik bir milliyetçiliğe meylettğini göstermesi bakımından önemlidir. Hikayedeki Rum işçilerin işten çıkarılması; kısa bir süre sonra gerçekleşecek olan Ermeni tehciri ve nüfus mübadelesinin sembolize edilmiş bir halidir.

Ömer Seyfettin bu hikayede Kenan'ı konuşturarak fikirlerini olduğu gibi okuyucuya sunmaktadır. Örneğin Osmanlı'nın güçsüz düşmesinin sebebi esir ettiği Avrupalı milletleri Türkleştirememiş olmasıdır (Seyfettin, 2015: 395). Tanzimat ise Türklerin Türklüğünü unuttuğu bir dönemdir ve bu Tanzimat'tan sonra Avrupalı kanunlar uygulamaya koymuş, bu kanunlarla Hristiyanlar güçsüzleşirken, Müslümanlar çok geride kalmışlardır. Rumların Navarin olayından sonra bağımsızlıklarını kazanmasını Sırp'ların, Bulgarların, Romanların ve Karadağlıların ayaklanması takip etmiştir. Arnavutlar ise Osmanlı'nın bütün esirleri içinde Osmanlı'yı en affetmeyecek olan düşmandır (Seyfettin, 2015: 397). Hikayenin devamında Selanik'in Yunan komutana savaşılmadan bırakılacağı haberi gelir, Kenan'ı tutuklarlar, Oğuz ise bir Türk'e yakışır şekilde savaşarak ölmeye karar verir. Rüyasında bütün Türk düşmanlarını öldürdüğünü görür ama hikaye Oğuz uyanmadan sona erer.

***

Ömer Seyfettin; askerlik, yazarlık ve siyasi yönleriyle bir son dönem Osmanlı aydınıdır. Osmanlıcılığın iflasını geç olmadan fark etmiş, Batılılaşmayı kültürel anlamda reddetmiş, milliyetçiliğinin içine dini yerleştirmiş ama milliyet fikirlerine karşı olduğu için İslamcılığa da mesafeli durmuştur. Ömer Seyfettin'in siyaset tarzı Türk milliyetçiliğidir. Bu nedenle milliyetçiliğe ve Türklüğe zarar verebilecek insaniyet ve beynelmilecilik gibi fikirlere şiddetle karşı çıkmıştır. Ömer Seyfettin'in milliyetçiliği; milli kin dolayımında kurgulanmış bir Sosyal Darwinizm ile iç içedir. Ömer Seyfettin; Bulgar ve Yunan çetecilerden Sosyal Darwinizm'in ne olduğunu çok iyi öğrenmiş ve onların uç noktadaki Türk düşmanlıklarına çok yakından şahit olmuştur. Seyfettin'in vardığı nokta; Türklüğün devamı için tek yolun savaşmak ve düşmanları yok etmek olduğudur. Bunun için ordular ve askerler ise asla yeterli değildir. Milletin milli bir kine de ihtiyacı vardır ve kin; milletin savaşma azminin devamı için gereklidir.

Ömer Seyfettin her ne kadar doğrudan siyasi amaçlarla yazılmış metinleri olsa da ideolog kimliğiyle değil, edebiyatçı kimliğiyle öne çıkmış bir aydındır. Yusuf Akçura yahut Ziya Gökalp gibi aydınlarla kıyaslandığında bilimsel yanı ve toplumsal mühendislik becerileri açısından geride kalmaktadır. İttihat ve Terakki ile organik ilişkisi vardır ama oranın da en ileri gelen isimlerinden biri değildir, I. Dünya Savaşı'ndan sonra tutuklanmamıştır ya da kaçmak zorunda kalmamıştır. Ömer Seyfettin, Gökalp'in düşüncelerinden etkilenmiştir, kendinde zaten var olan milliyetçi düşüncelerin sistemleşmesinde Gökalp'in düşünceleri etkili olmuştur ancak Gökalp'in sivil çizgisini aşarak etnik milliyetçi bir duruşa meyletmiştir.

İçine girdiği siyasi çevrede ise Ömer Seyfettin'e düşen görev, yazdığı hikayelerle insanların milliyetçi duygularını ve Türklük bilincini geliştirmek olmuştur. Balkan milletlerinin ve diğer Avrupalı milletlerin vahşiliğine, kötülüğüne, Türk düşmanlığına çarpıcı ve ısrarcı vurgular yapılırken, diğer yandan da sürekli olarak kahraman Türk imgesi çizilmeye çalışılmıştır.

Milliyetçiliklerin gelişiminde seçilmiş travmaların ve seçilmiş zaferlerin önemli bir yeri vardır, her ikisi de millet bilincin oluşması ve korunmasında önemlidir. Ömer Seyfettin'in düşüncesindeki seçilmiş travma vatan topraklarının kaybedilmesidir. Seçilmiş travmaların milliyetçilikte etkin olarak kullanılmasının yolu ise onu milli kinle beslemektir. Toplumda oluşması istenen milli Türklük bilinci için Ömer Seyfettin, yazılarında kaybedilen vatan topraklarına ve nefret edilmesi gereken iç ve dış düşmanlara sürekli şekilde vurgu yapmıştır. Dış düşmanlar başta Osmanlı'dan ayrılmış ve ayrılmaya çalışan milletler olmak üzere tüm Batı dünyasıdır. İç düşmanlar ise Türkler arasındaki Türklüğe zarar vermek isteyen herkeştir. Ömer Seyfettin'in dış ve iç düşmanları, sonraki yıllar içinde Türkiye'nin resmi ideolojisinde "dahili ve harici bedhahlar" olarak yerini alacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Akşin, Sina; Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

Alangu, Tahir; Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

Bannister, C. Robert; Social Darwinism Science And Myth In Anglo-American Social Thought, Temple University Press, Philadelphia, 1979.

Bora, Tanıl; Cereyanlar Türkiye'de Siyasal İdeolojiler, İletişim Yayınevi, İstanbul, 2016.

Bora, Tanıl; Milliyetçiliğin Kara Baharı, Birikim Yayınları, İstanbul, 2013.

Bora, Tanıl; Türk Sağının 3 Hali Milliyetçilik Muhafazakarlık İslamcılık, Birikim Yayınları, İstanbul, 2012.

Fındık, Bengücan, Tek Parti Döneminde Kemalist Milliyetçiliğin Karşısında Türkçü-Turancı Milliyetçilik, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2021.

Güneş, Mehmet; "Xx. Yüzyılın Başlarında Balkanlardaki Siyasi Ve Etnik Çatışmaların Ömer Seyfettin'in Hikayelerine Yansıması", Türklük Bilimi Araştırmaları, 2011.

Hanioglu, Şükrü; The Young Turks In Opposition, Oxford University Press, New York, 1995.

Jones, Jack; "Social Darwinism Reconsidered", International Society Of Political Psychology, (Spring, 1981 - Summer, 1982), Pp. 239-266, 1982.

Kurt, Ümit; Türkün Büyük Biçare Irkı Türk Yurdu'nda Milliyetçiliğin Esasları, İstanbul, 2012.

Mert, Necati; Ömer Seyfettin İslamcı Milliyetçi Ve Modernist Bir Yazar, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2004.

Millas, Herkül; "Türk Edebiyatında Yunan Rum İmajı Ömer Seyfettin", Kebikeç Dergisi, Sayı:3, 1996.

Millas, Herkül; "Türk Milli Kimliği Ve 'Öteki' (Yunan)" Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 4 Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

Seyfettin, Ömer; Bütün Hikayeleri, Hazırlayan: Nazım Hikmet Polat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2015.

Seyfettin, Ömer; Türklük Ülküsü, Toker Yayınları, İstanbul, 2005.

Teber, Serol; Tutunamayanların Politik Psikolojisi, Okyanus Yayınları, İstanbul, 2014.

Türkeş , A. Ömer; "Milli Edebiyattan Milliyetçi Romanlara", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 4 Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

Ünder, Hasan; "Türkiye'de Sosyal Darwinizm Düşüncesi", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 4 Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

Weikart, Richard; "The Origins Of Social Darwinism In Germany, 1859-1895", Journal Of The History Of Ideas (54-3), Pp 469-488, 1993.